

گزارش ۳

هادی اسماعیلی

چوب بانک مرکزی لای چرخ تولید

بخش بزرگی از منابع حمایتی به جای واحدهای کوچک، در اختیار بنگاه‌های بزرگ قرار گرفته است

حمایت از تولید گو یا برای بانک مر کزی تهی از معنا شده است. در حالی که سیاستگذار پولی از پرداخت بیش از هزار همت تسهیلات به بنگاه‌های تولیدی خیر می‌دهد، بررسی عملکرد اجرائی بیسسته حمایتی صنایع از شسکاف میان هدف‌گذاری و نتیجه حکایت دارد. منابعی که قرار بود فشار ناشی از تغییرات ارزی را از دوش واحدهای کوچک و متوسط بردارد، در بسیاری موارد به سمت بنگاه‌هایی هدایت شده است که دسترسی بیش‌تری به شبکه بانکی داشته‌اند.

■ ■ ■

چالش تأمین مالی تولید همچنان از مهم‌ترین مباحث اقتصادی است. هم‌زمان با تأکید سیاستگذار پولی بر کنترل نقدینگی، مهار تورم و هدایت اعتبارات به سمت بخش‌های مولد، آمارهای منتشر شده درباره نحوه توزیع تسهیلات حمایتی صنایع، کار آمدی سیاست‌های اعتباری را زیر سؤال برده است.

پس از اجرائی سیاست‌های کم‌رشکن ارزی در دی ماه ۱۴۰۴ (که تبعات آن این روزها خون‌خامی می‌کند) و همچنین افزایش هزینه تأمین مواد اولیه برای بسیاری از واحدهای تولیدی، بسته حمایتی ۷۰۰همتی با هدف کاهش فشار وارد بر بخش تولید تصویب شد. فلسفه اصلی این بسته، تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌هایی بود که به دلیل تغییر شرایط ارزی با افزایش ناگهانی هزینه‌های تولید روبه‌رو می‌شدند. انتظار می‌رفت این منابع به‌ویژه در اختیار واحدهای کوچک و متوسط قرار گیرد که بیشترین آسیب را از تغییرات قیمت نهاده‌ها و محدودیت دسترسی به منابع مالی متحمل می‌شوند. در مقابل، سیاستگذار پولی اعلام کرده است که عملکرد شبکه بانکی از سفق تعیین شده نیز فراتر رفته و ۱۴ بهمن تا ۲۴ اردیبهشت بیش از هزارو ۷۶ همت تسهیلات به بنگاه‌های مشمول پرداخت شده است. این عدد در ظاهر از حمایت گسترده از بخش تولید خیر می‌دهد، اما مسئله اصلی به حجم پرداخت‌ها محدود نمی‌شود. مسئله اینجاست که این منابع دقیقاً به چه بخش‌هایی اختصاص یافته و چه میزان از آن به دست واحدهای هدف رسیده است.

■ **مسئله در میزان پرداخت نیست**

اقتصاد تولیدی کشورمان سال‌هاست با کمبود سرمایه در گردش دست‌وپنجه نرم می‌کند و طبعاً در چنین وضعیتی، نحوه توزیع منابع به اندازه حجم منابع اهمیت دارد. اما بررسی‌های انجام‌شده درباره اجرائی بسته حمایتی صنایع بیانگر آن است که بخش قابل توجهی از تسهیلات پرداختی به واحدهای کوچک و متوسط نرسیده است، یعنی به همان بخش‌ی که هدف اصلی سیاست حمایتی محسوب می‌شد. بر اساس آرزایی‌های صورت گرفته، فقط حدود ۴۰ درصد از تسهیلات پرداختی با کدهای تعرفه‌ای مشمول حمایت تطبیق داشته است که به معنای آن است که بخش بزرگی از منابع بانکی در مسیر دیگری هزینه شده و اثر مورد انتظار سیاست حمایتی را کاهش داده است. نتیجه چنین وضعیتی آن است که بسیاری از بنگاه‌های کوچک همچنان با کمبود نقدینگی، دشواری تأمین مواد اولیه و افزایش هزینه تولید مواجه مانده‌اند. نکته مهم تر آنکه شبکه بانکی در اقتصاد به دلیل محدودیت منابع، امکان حمایت هم‌زمان از همه متقاضیان را ندارد. از همین رو، انحراف در تخصیص اعتبارات هزینه‌ای مستقیم برای بخش تولید ایجاد می‌کند.

حسین مانگ‌بهدا، جوان

هنگامی که منابع حمایتی به سمت بنگاه‌هایی هدایت می‌شود که از توان مالی و دسترسی اعتباری بیشتری برخوردارند، واحدهای کوچک عملاً از چرخه حمایت خارج می‌شوند و اهداف سیاستی محقق نمی‌شود. بانک مر کزی در جایگاه نهاد ناظر و سیاستگذار پولی صرفاً مسئول تأمین منابع نیست؛ نظارت بر اجرائی صحیح مصوبات وطمینان از رسیدن تسهیلات به گروه‌های هدف نیز بخشی از وظایف این نهاد محسوب می‌شود. به همین دلیل، انتقادهای مطرح‌شده بیش از آنکه متوجه اصل پرداخت تسهیلات باشد به ضعف در نظارت بر نحوه توزیع منابع بازمی‌گردد. هم‌زمان رئیس کل بانک مر کزی از برنامه‌های جدید برای کنترل رشد نقدینگی، افزایش نرخ سپرده قانونی بانک‌ها، کنترل اضافه‌برداشت و برخورد با بانک‌های ناتراز سخن گفته است. این سیاست‌ها؛ منظر ثبات پولی قابل دفاع به نظر می‌رسد. اما تجربه اقتصادی به ما می‌گوید که موفقیت سیاست‌های ضدتورمی زمانی پایدار خواهد بود که بخش تولید نیز از دسترسی کافی به منابع مالی برخوردار باشد. در غیر این صورت، فشار مضاعف بر بنگاه‌های تولیدی به کاهش ظرفیت تولید و تشدید مشکلات اقتصادی منجر خواهد شد.

■ **ضرورت بازنگری در هدایت اعتبارات**

حمایت مؤثر از تولید صرفاً با اعلام ارقام بزرگ تسهیلات محقق نمی‌شود. آنچه اهمیت دارد کیفیت تخصیص منابع و میزان اصابت آن به بخش‌های هدف است. اگر هزار همت تسهیلات پرداخت شود اما سهم عمده آن در اختیار بنگاه‌های کوچک برسد که امکان تأمین مالی از مسیرهای دیگر را دارند، نتیجه عملی تفاوت تکلیف با عدم اجرائی سیاست حمایتی نخواهد داشت.

واحدهای کوچک و متوسط سهم قابل توجهی در اشتغال، تولید و پویایی اقتصادی کشور دارند و این بنگاه‌ها معمولاً دسترسی محدودتری به بازار سرمایه، منابع ارزی و اعتبارات کلان بانکی دارند. بنابراین اختلال در جریان نقدینگی می‌تواند فعالیت آنها را با مشکل مواجه کند. از این رو، سیاست‌های حمایتی زمانی اثربخش خواهد بود که این گروه در اولویت تخصیص منابع قرار گیرد. در شرایط کنونی که بانک مر کزی تقویت ذخایر ارزی، کنترل تورم و هدایت اعتباری را در دستور کار قرار داده است، انتظار می‌رود سازوکارهای نظارتی نیز متناسب با این اهداف تقویت شود. طبعاً انتشار گزارش‌های شفاف از نحوه توزیع تسهیلات، تفکیک در یافت‌کنندگان بر اساس اندازه بنگاه و آرزایی مستمر نتایج سیاست‌های اعتباری می‌تواند بخشی از ابهامات موجود را برطرف کند. با توجه به درگیری کشورمان با دشمنان وحشی در جبهه اقتصادی، حمایت از تولید بیش از هر زمان دیگری به سیاستگذاری دقیق و نظارت مؤثر نیاز دارد. از آنجایی که منابع مالی کشور محدود است، انحراف در تخصیص اعتبارات هزینه‌ای سنگین برای بخش واقعی اقتصاد ایجاد می‌کند. بنابراین فاصله میان اهداف اعلامی و نتایج اجرائی در بسته حمایتی صنایع نیز رنگ هشدار می‌است که ضرورت بازنگری در سازوکار هدایت اعتبارات را یادآوری می‌کند.

به هر روی اگر قرار است سیاست‌های حمایتی به افزایش تولید، حفظ اشتغال و تقویت تاب‌آوری اقتصادی منجر شود، بانک مر کزی باید در کنار تأمین منابع، مسئولیت نظارت بر مقصد نهایی تسهیلات را نیز با حساسیت بیشتری دنبال کند. موفقیت حمایت از تولید زمانی سنجش خواهد بود که واحدهای نیازمند، سهم واقعی خود را از منابع حمایتی در یافت کرده باشند که این موضوع در آرزایی عملکرد سیاست‌های اعتباری اهمیت بیشتری از حجم ارقام اعلامی دارد.

خیز دولت برای تغییر در شیوه ورود کالا به کشور، چشم‌انداز مثبتی در مدیریت تجارت خارجی گشوده است و به باور خبرگان، حذف توقف اجباری محموله‌ها در مرزهای زمینی پاسخی به یکی از قدیمی‌ترین ترس‌های زنجیره تأمین کشور محسوب می‌شود که سال‌ها موجب افزایش هزینه‌های واردات، اتلاف زمان و شسکل‌گیری صف‌های طولانی کامیون‌ها در مبادی ورودی شده بود. اکنون با فراهم شدن مقدمات اجرائی حمل یکسره کالا، مسیر ورود مواد اولیه، کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی کوتاه‌تر و روان‌تر خواهد شد.

■ ■ ■

سیاستگذاران اقتصادی بالاخره به این نتیجه رسیده‌اند در شرایط فعلی که در حال دفاع مشروع در مقابل وحشی‌ترین رژیم خونخوار دنیا، امریکا و نیروی نیابتی‌اش (رژیم صهیونیستی) هستیم، مجموعه‌ای از اقدامات را برای تسهیل تجارت خارجی در دستور کار قرار دهند. پیرو همین موضوع، تشکیل کمیته تسهیل تجارت خارجی، بازنگری در فرآیندهای گمرکی، توسعه همکاری با کشورهای همسایه و استفاده از ظرفیت کریدورهای جدید حمل‌ونقل از جمله اقداماتی است که با هدف کاهش هزینه‌های تجارت و تسریع تأمین نیازهای کشور دنبال می‌شود.

در همین چارچوب، حذف توقف کالا در مرزهای زمینی به عنوان یکی از مهم‌ترین اصلاحات اجرائی مطرح شده است. بر اساس این تصمیم، کالاهایی که از مبادی زمینی وارد کشورمان می‌شوند به جای آنکه در پایانه‌های مرزی تخلیه و برای طی مراحل مختلف اداری متوقف شوند، امکان انتقال مستقیم به انبارهای اختصاصی، مراکز نگهداری مورد تأیید یا واحدهای تولیدی را خواهند داشت و طبعاً این اقدام زمان حضور کالا در مرز را به شکل محسوسی کاهش می‌دهد و بخشی از هزینه‌هایی را که در سال‌های گذشته بر دوش فعالان اقتصادی قرار گرفته است حذف می‌کند. طی سال‌های گذشته، ورود کالا از مرزهای زمینی با فرایندهای متعددی همراه بود بسه طوری که کامیون‌های حامل کالا پس از ورود در کشور ناچار بودند مراکز مختلفی را از پایانه‌های مرزی پشت سر بگذرانند و همین مسئله موجب شسکل‌گیری ازدحام در برخی گذرگاه‌های مهم تجاری شده بود و حتی در مواردی توقف طولانی کامیون‌ها علاوه بر تحمیل هزینه به صاحبان کالا، روند تأمین مواد اولیه

اقتصاد

سرویس اقتصادی۰۶-۸۸۵۲۳

گزارش یک

زیب زربین

آغاز پایان توقف اجباری کالا در مرز

تصمیم جدید دولت مبنی بر حمل یکسره کالا، انتقال مستقیم محموله‌ها به مقصد را ممکن و زمان ترخیص را کاهش خواهد داد

حجم تردد در این مسیرها ضرورت بازنگری در مقررات قدیمی را بیش از گذشته نمایان کرده است و باید با سرعت بیشتری به سمت اجرائی چنین ایده‌هایی حرکت کرد. همچنین برآوردهای رسمی نشان می‌دهد؛ در برخی موارد کامیون‌های حامل کالا تا حدود ۲۰روز در مبادی ورودی معطل می‌مانند که این تأخیرها علاوه

د

مصوبه حمل یکسره کالا از مرزهای زمینی، یکی از مهم‌ترین اصلاحات لجستیکی به شمار می‌آید و کاهش زمان توقف کامیون‌ها، تسریع تأمین مواد اولیه، حذف بخش‌ی از هزینه‌های واردات و روان‌سازی جریان ورود کالا، مهم‌ترین نتایج مورد انتظار از اجرائی این تصمیم است

پرواز معکوس گوشت طیور در اردیبهشت

حجم گوشت عرضه‌شده در کشتارگاه‌های رسمی طی اردیبهشت امسال نسبت به سال گذشته کاهش یافت

سال ۱۴۰۴ حدود ۳۵درصد کاهش یافته است. این به معنای آن است که بیش از یک‌سوم از حجم گوشت طیور عرضه‌شده در مقایسه با سال قبل از چرخه رسمی بازار خارج شده است. کاهش ۵درصدی در بسازاری که نقش مهمی در تأمین پروتئین مصرفی خانوارها بـر عهده دارد، از منظر اقتصادی و معیشتی دارای اهمیت است. البته هر چند این آمار به تنهایی درباره دلایل افت عرضه توضیحی ارائه نمی‌کند، اما کاهش حجم کشتار ثبت‌شده می‌تواند تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل تولیدی و اقتصادی قرار گرفته‌باشد. بنابراین تغییرات هزینه‌های تولید، وضعیت جوچه‌ریزی در ماه‌های گذشته، هزینه نهاده‌های دامی، شرایط آب‌وهوایی و میزان صرفه اقتصادی تولید برای فعالان این بخش از جمله متغیرهایی هستند که بر روند عرضه اثر می‌گذارند.

از نسوی دیگر، بررسی آمارهای ماهانه نیز بیانگر آن است که روند کاهش‌ی فقط به مقایسه سالانه محدود نبوده است و داده‌های موجود از افت عرضه نسبت به فروردین ماه نیز خبر می‌دهند که کاهش حجم تولید و کشتار را در بازه زمانی کوتاه‌مدت نیز برجسته می‌کند.

■ **افت ماهانه عرضه ادامه پیدا کرد**

همچنین بر اساس آمار منتشر شده، میزان عرضه گوشت طیور در اردیبهشت ۱۴۰۵ نسبت به فروردین همین سال حدود ۲۲ درصد کاهش یافته است. به بیان دیگر، نزدیک به یک‌پنجم از حجم عرضه ثبت‌شده در فاصله یک ماه کاهش یافته است

به گوشت مرغ همچنان در سطح بالایی قرار دارد به طوری که فاصله قابل توجه میان حجم عرضه مرغ و سایر محصولات طیور، جایگاه تعیین‌کننده این محصول در سبد مصرفی خانوارها را آشکار می‌کند. به همین دلیل تغییر در روند تولید، جوچه‌ریزی، حمل‌ونقل یا کشتار مرغ، اثر مستقیمی بر میزان عرضه در بازار بر جای می‌گذارد.

■ **کاهش سالانه از مرز یک‌سوم عبور کرد**

از طرفی مقایسه آمار اردیبهشت امسال با اردیبهشت سال گذشته از افت چشمگیر عرضه گوشت طیور خبر می‌دهد به طوری که حجم عرضه ثبت‌شده در کشتارگاه‌های رسمی کشور نسبت به ماه مشابه

د

عرضه ۱۶۱هزارو ۸۵۰ تن گوشت طیور در اردیبهشت ۱۴۰۵ در حالی ثبت شد که این رقم نسبت به ماه مشابه سال گذشته ۳۵درصد و نسبت به فروردین امسال ۲۲درصد کاهش داشت و گوشت مرغ با سهم ۹۷درصدی همچنان

باز یگر اصلی بازار طیور کشور باقی ماند

||سمشنبه ۲۶ خرداد ۱۴۰۵|| اول محرم ۱۴۴۸||

است. بنابراین تحقق چنین هدفی مستلزم هماهنگی میان دستگاه‌های مختلف اجرائی، نهادهای نظارتی و بخش خصوصی خواهد بود.

از نسوی دیگر، الزامات اصلاحی جدید صرفاً به موضوع حمل یکسره محدود نمی‌شود، چراکه توسعه سامانه‌های الکترونیکی، حذف کنترل‌های تکراری، افزایش تبادل اطلاعات میان دستگاه‌ها و بازنگری در برخی مقررات اجرائی نیز بخشی از برنامه‌ای است که برای تسهیل تجارت خارجی طراحی شده است و در مجموع با هدف کاهش هزینه مبادله و افزایش سرعت گردش کالا در اقتصاد انجام می‌شود.

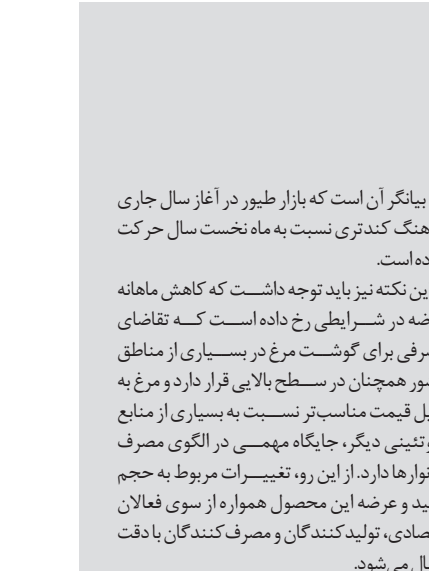
■ **پیوند تسهیل تجاری با بازار اوراسیا**

هم‌زمان با این تحولات، اجرائی موافقتنامه تجارت آزاد با کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا نیز وارد مرحله جدیدی شده است به طوری که آمارهای موجود از افزایش استفاده فعالان اقتصادی از مزایای تعرفه‌ای این توافق حکایت دارد و طی سال گذشته حدود ۴/۸ میلیارد دلار واردات از کشورهای عضو این اتحادیه به انجام شده که بخش‌ی از آن از تخفیف‌های تعرفه‌ای بهره‌مند شده است.

بر پایه آمارهای رسمی، ارزش کالاهای برخوردار از ترجیحات تعرفه‌ای در سال گذشته به ۶۲۰میلیون دلار رسیده و مجموع تخفیف‌های اعمال شده حدود ۲۹۷ میلیون دلار بوده که این رقم معادل نزدیک به ۷۸۰ میلیارد تومان بر آورد شده است. در ماه نخست سال جاری نیز ۲/۲ فقره اظهارنامه به ارزش ۲۷ میلیون دلار از مزایای تعرفه‌ای این موافقتنامه استفاده کرده‌اند.

گسترش تجارت با بازارهای منطقه‌ای زمانی به نتیجه مطلوب خواهد رسید که زیرساخت‌های لجستیکی متناسب با آن توسعه یابد و کاهش زمان عبور کالا از مرز، تسهیل حمل‌ونقل زمینی، از نقای شبکه ریلی و افزایش ظرفیت مراکز نگهداری از جمله الزامات بهره‌برداری از فرصت‌های تجاری جدید محسوب می‌شود.

به هر روی فعالان اقتصادی مدت‌ها خواستار اصلاح مقرراتی بودند که موجب توقف‌های طولانی در مرزها می‌شد و اکنون با آماده شدن مصوبه حمل یکسره کالا، یکی از مطالبات قدیمی بخش تولید و تجارت در اساتنه تحقق قرار گرفته است. با این حال، موفقیت این طرح به نحوه اجرا، هماهنگی میان دستگاه‌های مسئول و فراهم شدن زیرساخت‌های نظارتی و لجستیکی وابسته خواهد بود.

که بیانگر آن است که بازار طیور در آغاز سال جاری با آهنگ کندتری نسبت به ماه نخست سال حرکت کرده است. به این نکته نیز باید توجه داشت که کاهش ماهانه عرضه در شرایطی رخ داده است که تقاضای مصرفی برای گوشت مرغ در بسیاری از مناطق کشور همچنان در سطح بالایی قرار دارد و مرغ به دلیل قیمت مناسب‌تر نسبت به بسیاری از منابع پروتئینی دیگر، جایگاه مهمی در الگوی مصرف خانوارها دارد. از این رو، تغییرات مربوط به حجم تولید و عرضه این محصول همواره از سوی فعالان اقتصادی، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان با دقت دنبال می‌شود.

در عین حال، سهم ۹۷درصدی گوشت مرغ از کل عرضه طیور بیانگر آن است که تحولات این بخش بیشترین اثر را بر وضعیت عمومی بازار خواهد داشت و افت با افزایش در میزان کشتار مرغ می‌تواند مسیر کلی عرضه گوشت طیور را تعیین کند. به همین علت، تحلیل روندهای تولیدی این بخش برای آرزایی وضعیت بازار در ماه‌های آینده اهمیت فراوانی دارد.

آمارهای اردیبهشت همچنین به ما می‌گوید سهم سایر گونه‌های طیور در بازار کشور همچنان محدود باقی مانده است. مجموع گوشت بوقلمون و دیگر انواع گوشت کمتر از ۳ درصد کل عرضه را تشکیل می‌دهد که نشان می‌دهد تنوع عرضه در بازار طیور کشور همچنان حول محور مرغ متمرکز است و سایر محصولات سهم اندکی در تأمین نیاز مصرفی دارند.

با کیفیت کالاهای بیشتر دیده شده است. بنابراین این الگو نشان می‌دهد، استاندارد بدون نظارت مؤثر، کارکرد محدود خواهد داشت. طبعاً موفقیت در حوزه اندازه‌شناسی نه در تعداد مراکز تخصصی خلاصه می‌شود و نه در گزارش‌های بین‌المللی، بلکه معیار واقعی جایی بیرون از ساختارهای رسمی تعریف می‌شود. در لخطه‌ای که مصرف‌کننده کالا را در دست می‌گیرد، آن را وزن می‌کند و با انتظارش مقایسه می‌کند، اگر این مقایسه به رضایت برسد، نظام اندازه‌گیری کار خود را درست انجام داده است. در نهایت، مسئله اصلی در میزان لمس شدن این هدف‌ها در اقتصاد روزمره است و فاصله میان عدد و واقعیت اگر بر نشود، هر دستاورد علمی را در سطح نظری نگه می‌دارد و اثر آن را از زندگی مردم دور می‌کند.

اندازه دقیق، سفره نادقیق!

می‌دهد. طبعاً وجود مراکز کالیبراسیون و استاندارد‌های فنی زمانی برای مردم معنا پیدا می‌کند که به‌ایزاد کنترل واقعی در زنجیره توزیع تبدیل شود. در غیر این صورت، فاصله میان عدد استاندارد و واقعیت بازار ادامه پیدا می‌کند و حتی عمیق‌تر می‌شود. در برخی حوزه‌های خدماتی نیز نشانه‌هایی از همین فاصله دیده می‌شود. مثلاً در جایگاه‌های سوخت، حساسیت عمومی نسبت به میزان تحویل واقعی سوخت همواره وجود داشته است، یا در حمل‌ونقل شهری، اختلاف میان مسافت طی شده و هزینه ثبت‌شده در برخی موارد محل اعتراض بوده است. همچنین در بازار میوه و تره‌بار نیز تفاوت در شیوه وزن‌کنشی و نبود رویه واحد از موضوعاتی است که بارها مطرح شده است. بنابراین این موارد در کنار